

Samhandling mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten

Fredrik Von Löwensprung Eiesland

Kreftsykepleier ved palliativt team Radiumhospitalet /
onkologisk avdeling for lungeonkologi og lindrende behandling

Kreftsentret, Ullevål

29. mai 2024

Kort om meg

- Arbeider som kreftsykepleier i palliativt team ved Radiumhospitalet. Arbeider hver tredje helg ved onkologisk sengepost for lungeonkologi og lindrende behandling ved Kreftsenteret Ullevål
- Videreutdanning i kreftsykepleie fra OsloMet i 2020
- Master i klinisk forskning og fagutvikling fra OsloMet i 2022
- Min masteroppgave hadde tittelen «Kreftkoordinatorers erfaringer med ivaretagelse av barn til foreldre med uhelbredelig kreft»

Hva kjennetegner den palliative pasienten

- Sammensatte behov
- Helhetlig tilnærming
- Ivaretagelse av fysiske, psykiske, sosiale og åndelige/eksistensielle behov
- Tverrfaglig arbeid
- Hovedfokus er lindring og best mulig livskvalitet for pasient og pårørende gjennom hele sykdoms- og behandlingsforløpet
- Glidende overgang fra kurativ til palliativ fase – viktig å introdusere pasient og pårørende tidlig for palliasjon

Den palliative pasienten

- Pasientene vi møter blir stadig eldre
- Har ofte tilleggssykdommer
- Eksempelvis demens, KOLS, alvorlig hjerte- og nyresvikt
- Pasientene er ekstra sårbare og krever tilpasset tilnærming
- Kan være behov for å samarbeide med flere ulike avdelinger, for eksempel hjertemedisinsk avdeling, nyremedisinsk avdeling, lungemedisinsk avdeling, geriatrik avdeling

Lovverk

- Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999, §3-1 og §3-2 om pasientens rett til medvirkning og informasjon.
- Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999, §3-3 om pårørendes rett til informasjon. Pasienten må gi sitt samtykke.
- Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999 §2-5 om pasienters rett til å få utarbeidet individuell plan.

(Pasient- og brukerrettighetsloven, 1999)

Lovverk

- Helsepersonelloven, 1999, §4 om forsvarlighet. Helsepersonell skal innrette seg etter sine faglige kvalifikasjoner, samt innhente bistand og henvide pasienter videre. Yrkesutøvelsen skal skje ved samhandling og samarbeid. Helsepersonell har plikt til å delta i arbeid med individuell plan.

(Helsepersonelloven, 1999)

Lovverk

- Spesialisthelsetjenesteloven, 1999, §2-1 e om helseforetaks plikt til samarbeid med andre tjenesteytere.
- Spesialisthelsetjenesteloven, 1999, §2-5 a om helseforetaks plikt til utarbeidelse av individuell plan for pasienter med behov for langvarige og koordinerte tjenester.
- Spesialisthelsetjenesteloven, 1999, §3-2 om helseinstitusjoners plikt til forsvarlige journal- og informasjonssystemer, samt utøve effektiv elektronisk samhandling.

(Spesialisthelsetjenesteloven, 1999)

Lovverk

- Helse- og omsorgstjenesteloven, 2011, §1-1 om samhandling. Pasienten skal sikres nødvendig opplæring samt et tilpasset tilbud.
- Helse- og omsorgstjenesteloven, 2011, §5-10 om kommunens plikt til forsvarlig og effektiv elektronisk samhandling.
- Helse- og omsorgstjenesteloven, 2011, §6-1 om kommunens plikt til å inngå samarbeid med helseforetak.
- Helse- og omsorgstjenesteloven, 2011, §7-1 om kommunens plikt til å utarbeide individuell plan for pasienter med behov for langvarige og koordinerte tjenester.
- Helse- og omsorgstjenesteloven, 2011, §9-3 om at tjenestetilbudet skal tilrettelegges og gjennomføres i samarbeid med pasienten.

(Helse- og omsorgstjenesteloven, 2011)

Lovverk

- Nasjonalt handlingsprogram for palliasjon i kreftomsorgen (2019)
- Pårørendeveilederen – Nasjonal veileder (2019)
- Samhandlingsreformen (2009)

Pakkeforløp

- Pakkeforløp for kreft – standardiserte, nasjonale pasientforløp på sykehus. Skal bidra til rask utredning og oppstart behandling uten unødig ventetid
- Pakkeforløp hjem – Skal bidra til at pasienter får den hjelpen de trenger både før, under og etter behandling – både på sykehuset og i kommunen. Pasientene skal vite hvem som har ansvar for den videre behandlingen og opprøfingen, samt hvem de kan kontakte ved behov. Skal bidra til økt livskvalitet, mestring og god helse for pasienter som lever med kreft eller etter endt behandling

(Helsedirektoratet, 2022; Kreftforeningen, 2023)

Samhandlingsreformen

- Samhandlingsreformen ble innført i 2012
- Innføringen av samhandlingsreformen hadde som mål å skulle styrke og sikre en bedre samhandling mellom spesialist- og kommunehelsetjenesten
- God dokumentasjon, kommunikasjon og koordinering av tjenester er viktig for å sikre helhetlige forløp for pasienter og deres pårørende

(Meld. St. 47 (2008-2009), (2009))

Individuell plan

- Gjelder for pasienter som over tid mottar hjelp fra to eller flere instanser i hjelpeapparatet
- Individuell plan skal inneholde pasienten mål for tiden fremover, oversikt over aktuelle tiltak og hvem som har ansvar for tjenestene
- Individuell plan skal inneholde kontaktinformasjon over hvem som skal kontaktes ved akutte situasjon og planlagt oppfølging
- Helseforetak skal varsle kommunen dersom det er behov for individuell plan som omfatter tjenester fra både kommune- og spesialisthelsetjenesten Helseforetak skal medvirke i samarbeid med kommunen

Samhandling

- Starter allerede når pasienten legges inn i sykehus
- Prosedyre utarbeidet i samarbeid mellom OUS, Oslo Kommune, AHUS, LDS og Diakonhjemmet Sykehus

SAMHANDLING – pasient med behov for kommunale tjenester PLO-meldingstyper (likelydende for bydel og OUS)

OUS skal bidra slik at bydel/kommune kan forberede mottak av pasient

Hvordan foregår samhandlingen?

- PLO-utvekslingen går elektronisk, gjennom ulike meldingertyper
- Også informasjonsutveksling via telefon
- Fax
- Nettverksmøter
- Vurderingsbesøk
- Ulike profesjoner involvert i arbeidet

Nettverksmøte

- Arrangeres enten på sykehuset, i hjemmet eller på KTO
- Sykepleier, lege, kreftkoordinator, pasienten, pårørende og evt Fransiskushjelpen og annen representant fra bydel/kommune
- Viktig å finne egnet sted for samtalen
- Planlegging av utreise:
 - hvilken hjelp trenger pasienten?
 - hva kan bydel/Fransiskushjelpen bidra med?
 - hvilket utstyr må på plass?
 - Hva tenker pasienten?
 - Hva tenker pårørende?

Vurderingsbesøk

- Saksbehandlere eller andre representanter fra bydel/kommune kommer til sykehuset for å vurdere pasientens pleie- og omsorgsbehov
- Ofte når sykehuset for eksempel mener pasienten trenger KTO og bydel mener pasienten kan ivaretas i hjemmet
- Pårørende, sykepleier og lege bør alltid delta på møtet
- Blandede erfaringer

Samhandling

- Viktig med tidlig kartlegging for å kunne planlegge utreise og sikre at nødvendig utstyr kommer på plass
- Grundig kartlegging innebærer:
 - Har pasienten tjenester fra tidligere?
 - Hva trenger pasienten ved utreise?
 - Kartlegging av pårørende
 - Har pasienten mindreårige barn?
 - Hva er viktig for pasienten?
 - Sikre best mulig livskvalitet.
 - Ønsker pasienten hjemmetid og hjemmedød?

Hvilke tjenester kan pasienten ha behov for?

- Pasienters hjelpebehov kan variere stort fra pasient til pasient.
- Pasienter vil for eksempel kunne ha behov for å settes i kontakt med:
 - Palliativt team ved lokalsykehus
 - Hjemmesykepleie
 - Praktisk bistand
 - Besøksvenntjenesten
 - Fransiskushjelpen
 - Kreftkoordinator
 - Fastlege
 - Lovisenberg Lindring & Livshjelp (Døgntilbud/dagtilbud)
 - KTO i helsehus
 - Frivillighetstjeneste
 - Lokalsykehus

Utstyr pasienten kan ha behov for

- Rullator/prekestol/rullestol
- Forstøverapparat
- CADD-pumpe
- Sykehusseng
- Oksygenkonsentrator – stasjonær og/eller bærbar
- Kabiven, iv væske, iv medisiner, sondemat
- Utstyr til VAP, PICC-Line, Mid-Line, sondeernæring m.m.
- Ulike dren – galledren, sårdren

Hvor og hvordan skaffer man utstyr?

- Hjelpemiddelsentral i kommunen:
 - Utstyr som rullator, prekestol, rullestol og dusjstol må ofte hentes ut av pasient, pårørende eller andre uten henvisning. Noen bydeler/kommuner tilbyr hjemlevering av utstyr. Sjekk opp med egen arbeidsplass. Dersom usikkerhet hva pasienten trenger i hjemmet ta kontakt med bydelens/kommunens fysioterapeut og/eller ergoterapeut og få de til å komme på hjemmebesøk for å vurdere hva pasienten har behov for.
 - Sykehusseng søkes vanligvis av fastlege eller hjemmetjeneste og leveres så til hjemmet.
- Behandlingshjelpemiddelsentral på sykehuset:
 - Lege sender søknad på for eksempel forstøverapparat, CADD-pumpe, bærbar og/eller stasjonær oksygenkonsentrator. Sykepleier, evt Fransiskushjelpen eller hjemmetjenesten, henter ut utstyr.

Hvor og hvordan skaffer man utstyr?

- Søknad til Helfo:
 - Lege sender søknad til Helfo på for eksempel næringsdrikker. Det blir fattet vedtak slik at næringsdrikker kan hentes ut fra apotek enten av pasienten, sykepleier eller pårørende med fullmakt fra pasienten.
- Sykehusapoteket:
 - Lege skriver søknad til behandlingshjelpemidler. Sykepleier, eller andre, henter ut vedtaksbrev og leverer til apotek. Apoteket leverer ut feks Kabiven, iv væske, sondemat, diverse utstyr til VAP, PICC-Line og ulike dren (galledren/sårdren) enten direkte eller hjem til pasienten/til sykehjem.
 - Lege skriver resept på blodsuktermåler med utstyr og medisiner pr os eller iv. Varene kan bestilles til avdelingen eller hentes ut av sykepleier.
 - Lege skriver resept på inkontinensutstyr. Apoteket leverer varer hjem eller varene kan hentes ut fra apotek. Ofte brukes sykehusapoteket hos oss, men man kan også bruke andre apotek.

Pasienter som har fast plass på sykehjem

- Ved innleggelse i sykehus er det spesielt viktig å kartlegge hva pasienten eventuelt trenger ved utreise.
- Hvilket utstyr har pasienten behov for?
- Opplæring av helsepersonell
- Hvem kan sykehjemmet kontakte ved behov for bistand?

Pårørende

- Viktig ressurs for pasienten
- Kan supplere pasientopplysninger
- Kjenner pasienten best, kan avdekke eksempelvis kognitive endringer
 - Kan forteller mer om hvordan hjemmesituasjonen fungerer
 - Hvilket ansvar har pårørende i hjemmet
 - Hva sier Pårørendeveilederen?
 - CSNAT – The Carer Support Needs Assessment Tool

(Helsedirektoratet, 2019b)

Barn som pårørende

- Har pasienten mindreårige barn?
- Er barna involvert i pasientens sykdom og behandling?
- Hvilke ord er brukt om sykdommen og behandlingen?
 - Hvilken oppfølging har barna fått?
 - Hvem ivaretar barna?
 - Skal vi kontakte skole, barnehage og/eller helsesykepleier?
- Barnelova, 1982, §31 om barns krav på informasjon og rett til deltakelse i avgjørelser som berører dem.
 - Barnevernet?
- Unge voksne, eksempelvis pasientens barn mellom 18 og 25 år, blir disse ivaretatt?

(Barnelova, 1982; Helsedirektoratet, 2019b)

Hjemmedød

- Mange ønsker hjemmedød.
 - God planlegging og tilrettelegging viktig for å få det til.
 - Pårørende må involveres og trygges om at de får bistand av kompetent personell.
 - Det bør utarbeides en plan med viktige kontakter og telefonnumre til aktuelle instanser.
 - Pårørende har behov for grundig informasjon og endringer som kan oppstå hos den døende.
- Ved hjemmedød bør både hjemmesykepleien, kreftkoordinator, Fransiskushjelpen, palliativt team og fastlege involveres og dra på hjemmebesøk for å møte pasienten og de pårørende.
- Pasienten og pårørende må trygges på at pasienten kan legges inn i institusjon dersom det oppstår situasjoner hvor planlagt hjemmedød blir for utfordrende.

(Kreftforeningen, 2024)

Etterlattearbeid

- Hva er avtalt på sykehuset?
- Hva er avtalt i kommunehelsetjenesten?
- Støttegrupper/sorggrupper
- Hvem skal følge opp?

Utfordringer i arbeidet

- Tidsfrister. 24 timersregelen overholdes dessverre svært ofte ikke
- Jo flere kokker, jo mere søl
- Mangel på kunnskap og manglende forståelse for hverandres arbeid
- Ulik kompetanse

Respekt for hverandres arbeid

- Ulik oppbygging i helsetjenesten
- Ulik kompetanse
- Ulik økonomi
- Ulike tilbud
- Snakk med forståelige ord – Forstår alle hva eksempelvis ordene hypertensjon, femur, CT-Caput, VAP, KAD, TPN betyr?

Forhåndssamtaler

- En forhåndssamtale er en samtale med helsepersonell om ønskene og behovene dine nå og framover når du har begrenset tid igjen å leve. I samtalen kan du få snakke om det som er viktig for deg som pasient. Det kan være fint å ha med et familiemedlem eller en annen pårørende i samtalen.
- Hensikten med forhåndssamtalen er at helse- og omsorgsjenesten kan hjelpe og støtte deg best mulig i den tiden du har igjen.

(HelseNorge, 2023)

Forhåndssamtaler

- I forhåndssamtalen kan pasienten snakke med helsepersonellet om hva pasienten tenker og hvordan pasienten opplever situasjonen han er i.
- Spørsmål som bør stilles er:
- Hva er viktig for meg og mine nærmeste pårørende nå og i tiden som kommer?
- Åndelige og eksistensielle temaer: hva gir meg mening, håp, styrke, trøst og støtte?
- Hva tenker jeg om sykdommen og behandlingen – hva gir meg håp, hva ønsker jeg og hva bekymrer jeg meg for?
- Praktiske spørsmål
- Mindreårige barn som pårørende
- Omsorgstilbud i livets slutfase
- Etter samtalen lagres viktige opplysninger i pasientjournalen og det legges en plan for tiden framover. Ved endringer i sykdomsforløpet er det viktig med nye samtaler.

(HelseNorge, 2023)

Takk for meg 😊

Spørsmål?

Kilder

- Barnelova (1982). Lov om barn og foreldre. Tilgjengelig fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1981-04-08-7?q=barnelova>
- Forskrift for nasjonal retningslinje for kreftsykepleierutdanning (2021). Tilgjengelig fra <https://lovdata.no/dokument/SF/forskrift/2021-10-26-3093?q=kreftsykepleierutdanning>
- Helsedirektoratet (2019a). Nasjonalt handlingsprogram for palliasjon i kreftomsorgen. Tilgjengelig fra [https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/palliasjon-i-kreftomsorgen-handlingsprogram/Palliasjon%20i%20kreftomsorgen%E2%80%93%20Nasjonalt%20handlingsprogram%20med%20retningslinjer.pdf/_attachment/inline/95636e37-ce73-4f2f-a61d-ee3f9e1ccada:fd30165370557eebcb60adcdb8473e4b786776b4/Palliasjon%20i%20kreftomsorgen%E2%80%93%20Nasjonalt%20handlingsprogram%20med%20retningslinjer.p](https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/palliasjon-i-kreftomsorgen-handlingsprogram/Palliasjon%20i%20kreftomsorgen%E2%80%93%20Nasjonalt%20handlingsprogram%20med%20retningslinjer.pdf/_attachment/inline/95636e37-ce73-4f2f-a61d-ee3f9e1ccada:fd30165370557eebcb60adcdb8473e4b786776b4/Palliasjon%20i%20kreftomsorgen%E2%80%93%20Nasjonalt%20handlingsprogram%20med%20retningslinjer.pdf)
[df](https://www.helsedirektoratet.no/retningslinjer/palliasjon-i-kreftomsorgen-handlingsprogram/Palliasjon%20i%20kreftomsorgen%E2%80%93%20Nasjonalt%20handlingsprogram%20med%20retningslinjer.pdf)

Kilder

- Helsedirektoratet (2019b). Pårørendeveileder - Nasjonal veileder. Tilgjengelig fra <https://www.helsedirektoratet.no/veiledere/parorendeveileder>
- Helsedirektoratet (2023). Pakkeforløp hjem for pasienter med kreft. Tilgjengelig fra <https://www.helsedirektoratet.no/nasjonale-forlop/hjem-for-pasienter-med-kreft>
- HelseNorge (2023). Forhåndssamtaler. Tilgjengelig fra [Forhåndssamtaler og veien videre - Helsenorge](#)
- Helse- og omsorgstjenesteloven (2011). Lov om kommunale helse- og omsorgstjenester m.m. Tilgjengelig fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2011-06-24-30?q=Helse-%20og%20omsorgstjenesteloven>

Kilder

- Helsepersonelloven (1999). Lov om helsepersonell m.v. Hentet fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-64>
- Kaasa, S. & Loge, J. H. (red.). (2016). Palliasjon – Nordisk lærebok (3.utg.). Oslo: Gyldendal Norsk Forlag AS
- Kreftforeningen (2023). Dine rettigheter som pasient. Ventetider og pakkeforløp. Tilgjengelig fra <https://kreftforeningen.no/rad-og-rettigheter/dine-rettigheter-som-pasient/ventetider-og-pakkeforlop/>
- Kreftforeningen (2024). Hjemmedød. Tilgjengelig fra [Hjemmedød – Kreftforeningen](#)

Kilder

- Meld. St. 47 (2008-2009). (2009). Samhandlingsreformen. Tilgjengelig fra: <https://www.regjeringen.no/contentassets/d4f0e16ad32e4bbd8d8ab5c21445a5dc/no/pdfs/stm200820090047000dddpdfs.pdf>
- Oslo Universitetssykehus (2023a). eHåndbok. ESAS - Edmonton Symptom Assessment System. Tilgjengelig fra <https://ehandbok.ous-hf.no/document/5441>
- Oslo Universitetssykehus (2023b). eHåndbok. PLO - Samhandling - pasient med behov for kommunale tjenester. Tilgjengelig fra <https://ehandbok.ous-hf.no/document/65368>

Kilder

- Pasient- og brukerrettighetsloven (1999). Lov om pasient- og brukerrettigheter. Tilgjengelig fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-63/>
- Reitan, A. M. & Schjøberg, T. Kr. (Red.)(2017). Kreftsykepleie – pasient – utfordring – handling. (4.utg.). Oslo: Cappelen Damm AS
- Spesialisthelsetjenesteloven (1999). Lov om spesialisthelsetjenesten m.m. Tilgjengelig fra <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1999-07-02-61?q=spesialisthelsetjenesteloven>